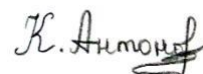

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

АНТОНОВА КАТЕРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 811.112.2'255.4'37'373(043.3)

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОБУТОВИХ
ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У РОМАНІ ЕРІХА МАРІЯ РЕМАРКА
«ТРИ ТОВАРИШІ» ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В
УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ**

**Спеціальність 035 – Філологія
035.043 – германські мови та літератури
(переклад включно), перша – німецька**

**Автореферат
на здобуття наукового ступеня магістра**

Миколаїв – 2020

Магістерською роботою є рукопис.

Робота виконана на кафедрі теорії та практики перекладу з німецької мови Чорноморського національного університету імені Петра Могили, Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент
Мукатаєва Ярослава Василівна,
доцент кафедри теорії та практики перекладу з
німецької мови Чорноморського національного
університету імені Петра Могили

Рецензент: доктор філологічних наук, професор
Науменко Анатолій Максимович,
завідувач кафедри теорії та практики перекладу з
німецької мови Чорноморського національного
університету імені Петра Могили

Захист відбудеться «_24_» лютого 2020 р. на засіданні спеціалізованої комісії у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

З магістерською роботою можна ознайомитися у бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили (54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10).

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Фразеологія виокремилась як лінгвістична дисципліна на початку ХХ ст. Основним джерелом творення фразеологізмів є народна мова. Фразеологізми пов'язані зі звичаями, обрядами, побутом і характером народу. Фразеологізми відбивають національну культуру. Культурологічна цінність залежить від того, що виступає в них в ролі національно-культурного компонента. Фразеологія вивчає семантичні, структурні, функціональні, комунікативні особливості ФО. Головна особливість семантики крилатих виразів полягає в наявності у їхній семантичній структурі основного і додаткового змісту. Під основним змістом розуміється значення крилатого виразу, що впливає з його лексичного наповнення. Під додатковим змістом – наявність авторських асоціативних зв'язків, узагальнено-метафоричного значення. Німецькі фразеологізми досліджували: Вольфганг Флейшер, Гаральд Бургер, Стефан Ельспап, Барбара Вотяк, Ельке Донеллі. Фразеологізми розглядаються як експресивні засоби. Культурологічна цінність залежить від того, що виступає в них в ролі національно-культурного компонента. Фразеологізми відбивають національну культуру. У вітчизняному мовознавстві фразеологію досліджували: А. Василенко, О. Молотков, В. Виноградов, Г. Їжакевич, О. Кунін, М. Кочерган, Л. Скрипник, М. Коломієць, М. Красавський, О. Селіванова. ФО виокремлюють три аспекти: денотативний, сигніфікативний, конотативний. М. Коломієць дав визначення: «денотативний аспект є об'ємом поняття, що містить мінімум інформації для ідентифікації референта». Сигніфікативний аспект є обсягом інформації, який несе фразеологізм стосовно позначуваного ним елемента екстралінгвістичної дійсності. Конотативний аспект – це емоційна оцінка предмета а конотативний план — є експресивно-емоційним моментом. Фразеологічний сигніфікат є сукупністю властивостей відповідної денотативної ситуації, відображеної у свідомості.

Актуальність теми дослідження полягає в аналізі класифікацій побутових фразеологізмів у романі Еріха Марія Ремарка «Три товариші». В дослідженні функціонально-семантичного поля фразеологічних експресивів і комунікативів. Фразеологізми передають інтенції, оцінки та емоції мовця. фразеологічна одиниця зазнає морфологічних модифікацій, які полягають у зміні слівформ в її складі, а з іншого боку, відбувається ослаблення синтаксичних відносин між компонентами ФО, і стають можливими різні структурні або семантичні варіації. Серед фразеології розмовно-побутової, постійно відбувається експресивно-стилістична переоцінка окремих ФО.

Мета і завдання дослідження. Мета магістерського дослідження полягає в аналізі підходів щодо класифікацій фразеологізмів, виявленні лексико-

семантичних особливостей побутових фразеологізмів в романі Е. М. Ремарка «Три товариші» та способів їх перекладу українською мовою.

Для досягнення мети у магістерській роботі поставлені такі завдання:

- ознайомлення з працями вітчизняних і зарубіжних вчених;
- вивчення фразеологічних одиниць, їх категоріальних властивостей, диференціальних ознак;
- виявлення і збереження у цільовому тексті базового концепту – важливого складника семантико-стилістичної системи оригіналу з метою забезпечення відповідної реакції читача перекладу;
- урахування при перекладі авторської концепції першотвору, яка визначає його зміст і стиль;
- максимально точне відтворення у перекладі екстралінгвальних явищ як компонентів загальної контекстної системи оригіналу;
- зробити аналіз фразеологізмів за класифікаціями: В. Виноградова, О. Молоткова, Б. Вотяк;
- проаналізувати і порівняти способи контекстної реалізації фразеологічних одиниць та їхні методи;
- проаналізувати трансформації в перекладі;
- зіставлення концептуальної інформації, яку містить оригінал, з тією, яку виявлятиме перекладений твір, що є важливою передумовою досягнення адекватності;
- проаналізувати мовну картину світу німців.

Об'єктом дослідження є побутові фразеологізми у романі Е. М. Ремарка «Три товариші», їхня ідентифікація яка виникла на основі образного уявлення про дійсність. Відображення побутово-емпіричного, соціально-історичного та духовного досвіду мовного колективу.

Предметом дослідження є лексико-семантичні особливості побутових фразеологізмів та їх відтворення в українському перекладі та лінгво-стилістичні особливості трансформацій.

Матеріалом дослідження слугував роман Е. М. Ремарка «Три товариші» та його переклад на українську мову Курта Деша.

Методи дослідження. У ході дослідження застосовано загальнонаукові та спеціальні методи:

- метод фразеологічної ідентифікації розробив О. В. Кунін. Розгляд структури ФО;
- описовий метод застосовується для опису фразеологічної системи і властивій їй асиметрії, що охоплює компонентний аналіз фразеологічного значення;

- метод аналізу і синтезу полягають в комплексному дослідженні, що базується на послідовному розподілі об'єкту на елементи чи аналіз та з'єднання окремих його частин в єдине ціле (синтез);
- діахронічний метод дозволив провести аналіз та співставити класифікації ФО;
- контекстологічний метод наведений Н. М. Амосовой полягає у визначенні лексичного та синтаксичного контексту;
- метод комплексного аналізу взаємодіє з парадигматичними зв'язками в системі. Застосовують його як метод визначення семантики слів;
- метод «семантичного диференціалу» був уведений в науковий вжиток для об'єктивного визначення фактичного значення слова. Семантичний диференціал є ілюстрацією диференційного психологічного стану. Застосування цього методу, роль якого у вивченні фразеології дає можливість об'єктивно відмежовувати фразеологізми від сполук слів.

Новизна полягає в тому, що застосовано денотативний, сигніфікативний, конотативний аспекти при дослідженні фразеологізмів. Зроблено аналіз трансформацій ФО. Запропоновано у роботі підхід до вивчення ФО в німецькій мові та відтворення їх в українському перекладі. Вперше здійснено холистичний розгляд особливостей німецьких ФО і функціональну роль у німецькій когнітивній картині світу. Виявлено та обґрунтовано лексико-семантичні особливості. Відтворено їхні морфолого-синтаксичні моделі. Новим є визначення впливу факторів на культуру.

Практична цінність роботи визначається тим, що систематизований у ній матеріал можна використовувати при підготовці до практичних занять з курсів «Теоретична і порівняльна лексикологія», «Теоретична і порівняльна стилістика», «Теорія і практика перекладу».

Апробація роботи. Результати дослідження були апробовані в науково-методичному журналі Новітня Філологія № 54, 2019 році, а також на XXII Всеукраїнській науково-методичній конференції «Могилянські Читання».

Структура роботи. Дипломний проект складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 110 найменувань. Основний зміст роботи викладено на 100 сторінках тексту. Магістерська робота містить таблиці: матриця основних характерних ознак фразеологізмів; зіставна класифікація перекладацьких перетворень; семантичного та когнітивного диференціалу; семантичний розподіл ФО за В. Виноградовим. В роботі наявно дві цікаві схеми та 8 діаграм. А саме: діаграма використання частотності ФО за класифікаціями: В. Виноградова, О. Молоткова, Б. Вотяк. Також було створено діаграму частотності найуживанішого лексико-семантичного поля в ФО за III класифікаціями. В роботі було розроблено діаграму (використання трансформацій у фразеологізмах за Л. Бархударовим).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні засади дослідження фразеологізмів у німецькій та українській лінгвістиці» здійснюється огляд різних підходів щодо тлумачення фразеологізмів. Розглянуто дослідження ФО в німецькому та українському мовознавстві. Проаналізовано класифікації німецькомовних фразеологізмів. Отже, фразеологія як наука вивчає семантичні, структурні, функціональні, комунікативні особливості фразеологічних одиниць. Досліджено класифікації фразеологізмів Г. Бургера, В. Флейшера, Б. Вотяк. Особливу увагу зосереджено на класифікації німецькомовних фразеологізмів який виокремлює референтні (текстові), структурні (виконують функція граматичних відносин), комунікативні (їх завданнями є створення, визначення, завершення спілкування), омінативні (ідіоми, часткові ідіоми, колокації), пропозиційні фразеологізми (фіксовані фрази; актуальні формули: прислів'я, загальні формули; фразеологічні терміни та онімічні фразеологізми; стійкі дієслівно-іменні словосполучення), а також фразеологічні вирази (крилаті слова, неологізми, мовні кліше). До основних ознак відносять: стійкість, цілісність значення, варіативність. Стосовно вільного словосполучення фразеологізм звужує зміст і розширює обсяг поняття за рахунок приглушення семантичної самостійності компонентів ФО, внаслідок чого збільшується можливість застосування її до ширшого класу предметів. Щодо нового денотату пропорції зворотні: відбувається розширення змісту і звуження обсягу поняття, тобто, появляється додаткова інформація про означуваний предмет або явище.

Семантичне збагачення, яке відбувається в процесі фразеологізації, а саме виникнення нових смислових відтінків, дає змогу фразеологізмові функціонувати в мові нарівні з іншими лексичними одиницями, у тому числі з синонімічними зазначив Л. Вайсгербер. Дослідження стилістичної класифікації фразеологічних одиниць визначає приналежність фразеологічних одиниць до різновиду загальнономовного стилю, характеризує їх експресивні особливості. Кожна класифікаційна схема по-своєму допомагає з'ясувати природу фразеологічних одиниць, схарактеризувати особливості їх функціонування і еволюцію їх у мовній системі. До фразеологізмів в широкому сенсі відносяться колокації: *jmdm schmeckt es nicht* – «не подобається (не до смаку)»; *macht nichts* – «не біда». У вузькому сенсі не можливо підібрати синоніми до фразеологізму. У процесі фразеотворення відбувається семантичний перерозподіл кореляції, яка склалася між аспектами всіх його значень. З десемантизацією лексичного складу фразеологізму відбувається – процес збагачення загальної фразеологічної семантики. Перший аспект – це співвідношення між змістом і обсягом

поняття, вираженого ФО, стосовно прототипу денотату, другий – це співвідношення між змістом і обсягом поняття, вираженого ФО щодо нового позначуваного денотату. Двосторонній підхід до розгляду даної проблеми відображає його складний і суперечливий характер, забезпечує глибше розуміння процесу становлення та функціонування фразеологізму. Стосовно вільного словосполучення фразеологізм звужує зміст і розширює обсяг поняття за рахунок приглушення семантичної самостійності компонентів ФО, внаслідок чого збільшується можливість застосування її до ширшого класу предметів. Щодо нового денотату пропорції зворотні: відбувається розширення змісту і звуження обсягу поняття, тобто, появляється додаткова інформація про означуваний предмет або явище.

За Ф. де Сосюром можна розрізнати три чинники: сигніфікант (означаюче, суб'єкт), сигніфікат (означуване, об'єкт, денотат) та поняття про нього. Ф. Кулмас у книзі «Routine im Gespräch» у дослідженні фразеологізмів використовує функціонально-семантичний підхід. Основне місце відводиться саме рутинним формулам, які автор визначає як «мовне вбрання» колективних стратегій цілеспрямованих дій і реакцій». Семантичне збагачення, яке відбувається в процесі фразеологізації, а саме виникнення нових смислових відтінків, дає змогу фразеологізмові функціонувати в мові нарівні з іншими лексичними одиницями. У 1998 році Гаральд Бургер створив класифікацію. В своїй праці «Phraseologie. Eine Einführung» вчений виділяє два основні типи комунікативних фразеологізмів – рутинні формули, (включає до них одиниці етикету, й мовленнєво специфічні фразеологізми, які мають ситуативно незалежні комунікативні функції (hör mal, siehst du?, nicht wahr?). Стійкість ФО, на думку автора, визначається передусім тим, що вони перебувають як готові одиниці, які можуть бути застосовані при повторюваній комунікації.

У другому розділі **«Побутові фразеологізми у романі Е. М. Ремарка Три товариші та особливості їх відтворення українською мовою»** - було розглянуто перекладацькі трансформації. Проаналізовано фразеологізми за класифікаціями: В. Виноградова – семантична; О. Молоткова – лексико-граматична; Б. Вотяк – лексико-семантична. Досліджено фразеологізми у мовному осередку. Зроблено підрахунок частотності вживання ФО та найуживанішого лексико-семантичного поля.

Перекладацькі трансформації розглядалася багатьма вченими-лінгвістами. Трансформація – це прийоми, за допомогою яких відбувається передача тексту з урахуванням специфіки оригіналу при неможливості використання відповідностей в умовах заданого контексту. Відомою класифікацією ПТ є Леоніда Бархударова. Основною метою є збереження інформації вихідного

тексту зі зміною граматичних компонентів. Трансформаційні моделі з'явилась під впливом трансформаційної граматики (Z. Harris; N. Chomsky), вони ґрунтуються на перетворенні синтаксисних структур оригіналу слова в структури перекладацьких модифікацій. Ці перестановки визначаються двома концепціями. 1) полягає у відборі по конкретним «методам перекладу» належних одиниць ПТ, які з одиницями оригіналу співвідносяться. 2) мінімізує вихідні структури якраз в глибинні ядерної структури, що збігаються спільністю єдиного трансформаційного перекладу.

Академіку В. В. Виноградову належить семантична класифікація фразеологізмів. Вчений розподіляє їх на три типи: Фразеологічні зрощення; фразеологічні єдності; фразеологічні сполучення. В діаграмі використання частотності в ФО за семантичною класифікацією Віктора Виноградова: фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення набрали 40 %. Їхнє значення слів пов'язане із компонентами, які конкретизуються в зв'язку з іншими компонентами.

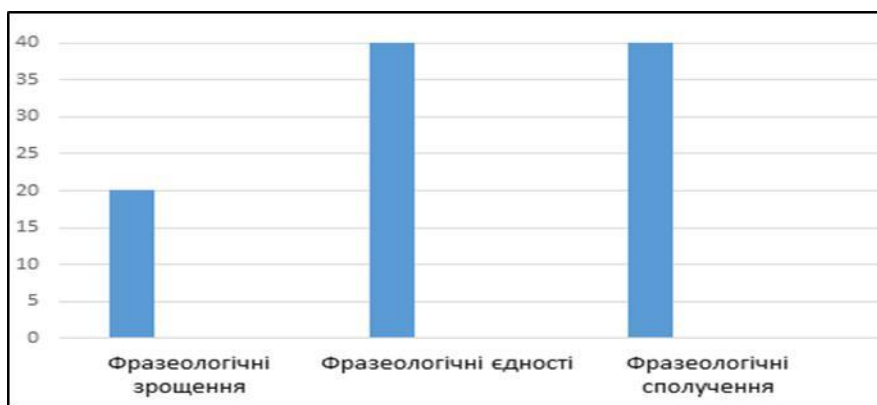

Рис. 1. Діаграма використання частотності в ФО за семантичною класифікацією В. Виноградова

Аналізуючи лексико-граматичні особливості фразеологізмів, які базувались на таких критеріях, як структура, сталість складу та мотивованість. Було проаналізовано підсистему фразеологізмів, що формують терміни лексико-граматичної системи а також морфологічні властивості слів, що увійшли до їхнього компонентного складу. В якості граматичного маркера виступають прикметники та іменники. Компонентний склад адverbіальних фразеологічних зворотів може бути різним. У реченні адverbіальні фразеологічні звороти виконують функцію обставини. Фразеологічні єдності з точки зору моделей ядерних речень дають змогу виявити певні типові моделі, що підходять до певного набору фразеологізмів. Найбільший відсоток набрали ад'єктивні фразеологізми. Однакову кількість: іменникові та адverbіальні.

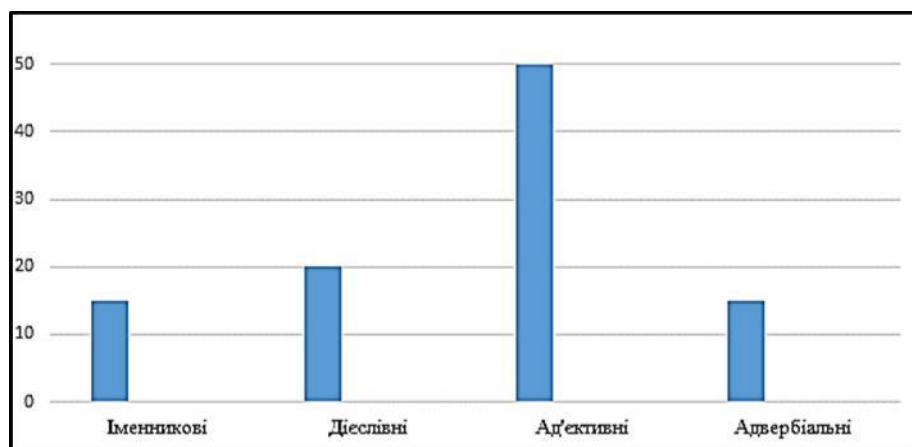

Рис. 2. Діаграма використання частотності в ФО за лексико-граматичною класифікацією О. Молоткова

В діаграмі використання частотності в ФО за лексико-семантичною класифікацією Барбери Вотяк. Найбільший відсоток набрали вислови — 60%. Вислови є вираженням емоцій і тому є характерними для розмовної мови персонажів.

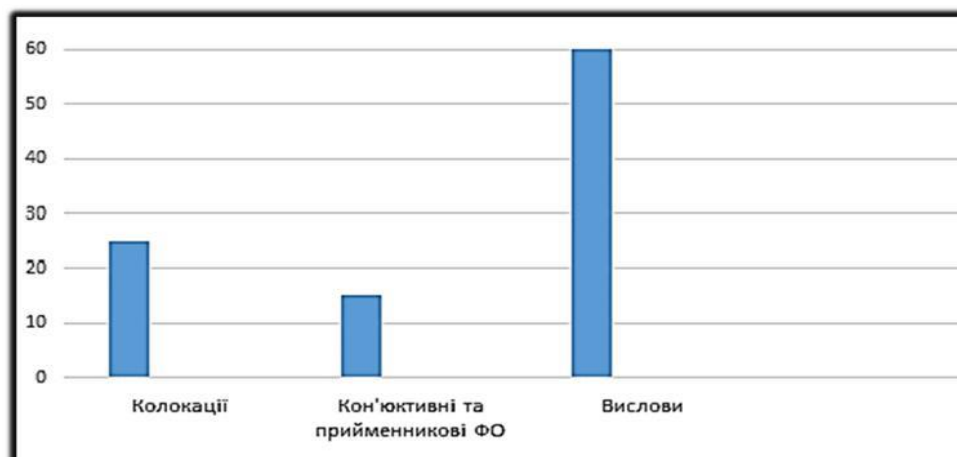

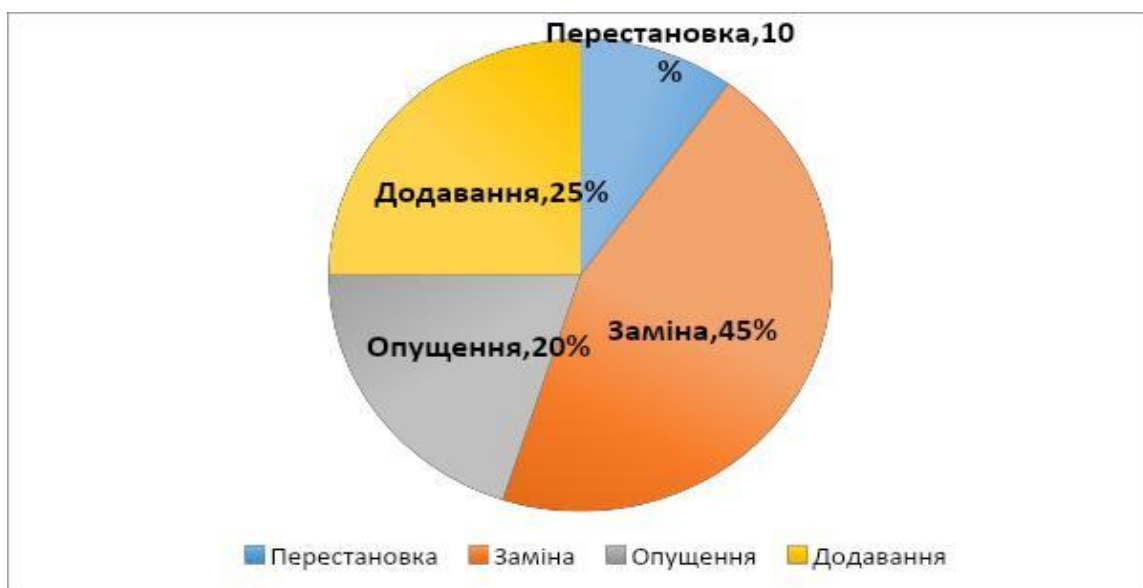
Рис. 3. Діаграма використання частотності в ФО за лексико-семантичною класифікацією Б. Вотяк.

Порівнюючи три класифікації було виявлено найбільше іменників: **das Leben, die Augen, das Mensch, das Meer, die Wolken, der Kopf.**

Das Leben ist bunt aber unvollkommen — Життя барвисте, але недосконале]. Die Augen quollen hervor — Очі вилізли з орбіти. Darauf soll ein Mensch kommen — I треба ж, щоб таке спало на думку!. Die Wolken standen regungslos wie

Watte am Himmel — Високо в небі стояли білі, наче з вати хмаринки. Das Meer kam uns entgegen wie ein ungeheures silbernes Segel — Море плывло нам назустріч наче велетенський срібний парус. Das sind glühende Kohlen auf mein Haupt — Це ж на мою голову як розжарене вугілля.

Підсумовуючи використання найуживанішого лексико-семантичного поля в ФО у класифікаціях: В. Виноградова, О. Молоткова, Б. Вотяк. За частотністю вживання на першому місці ФО на позначення характеру: *Eine verflucht harte Nuß — Ну й твердий до біса горіх. Wieder hinein in den Radau — Знову в бій за життя*; на другому місці природа: *Auf den halboffenen Knospen standen kleine, klare Wasserperlen — На напіврозкритих бутонах, наче перлини дрижали маленькі, чисті крапельки води. Wie große Flamingos schwammen die Wolken am apfelgrünen Himmel und behütete zwischen sich die schmale Sichel des zunehmenden Mondes — Наче великі фламінго плывли хмаринки на зеленкуватому небі, обережно прикриваючи серп молодого місяця*; на третьому почуття: *Ich konnte ihren Blick nicht ertragen. Er kam weit her und ging durch mich hindurch, irgendwohin — Я не міг витримати її погляду. Він ішов з глибини і пронизуючи мене наскрізь, линув кудись у далечінь. Uns schwoll das Herz — Радість наповнила наші серця. На останньому зовнішність: Jung und schön, eine helle Flamme Leben — Молода й прекрасна, світлий вогник життя*. Отже, ФО можна імплікувати в асоціативне значення. Підсумовуючи використання трансформацій ФО в романі «Три товариші» за лінгвістом Леонідом Бархударовим на першому місці – заміна; на другому місці – додавання; на третьому – опущення; на останньому – перестановка.

Дуже часто був і точний переклад:

Friede auf Erden — Мир на землі.

Alter Meister — Старий мастак.

Vergessen ist das Geheimnis ewiger Jugend — Забуття – це секрет вічної молодості.

Gott sei Dank — Слава Богу.

Aber dafür bin ich auch ganz voll Liebe, wie eine Biene voll Honig — але я сповнена любові як бджола меду.

Die Lippen zusammengepreßt — Зціпивши губи.

Ich werde wie eine Schnecke schleichen — Я повзтиму як слимак.

Варто зазначити, що при порівнянні граматичних категорій, форм німецької та української мови виявляються наступні явища: відсутність тієї чи іншої категорії в одній із мов; частковий збіг; повний збіг. Наприклад, в українській мові, у порівнянні, відсутні такі граматичні категорії, як артикль, інфінітивні й дієприкметникові комплекси, абсолютна номінативна конструкція, також існує часткова розбіжність категорії числа, часткова розбіжність у формах пасивної конструкції, неповний збіг форм інфінітива і дієприкметника, деякі розходження у вираженні модальності і т.п. Тож граматичні трансформації зумовлюються різними причинами – як граматичного, так і лексичного характеру, хоча основну роль відіграють граматичні фактори, тобто розходження в структурі мов.

У третьому розділі «Функціонування фразеологізмів у МКС» значна увага приділяється дослідженню взаємозв'язку ФО з мовною картиною світу, національно-культурний компонент в німецькому та українському мовознавстві. Вплив фразеологізмів на ментальність.

Мовна картина світу — сукупність уявлень про світ, історично сформоване в пізнанні відображення і концептуалізація дійсності крізь культурно-національні особливості. В мові відображено досвід людства. МКС є ментальним дзеркалом національно-культурних цінностей. Завдяки мові людина виражає і пізнає саму себе, репрезентуючи етнічну самосвідомість. Поняття мовної картини світу пов'язано з ім'ям В. фон Гумбольдта та Лео Вайсгербером. На початку 30-х років у своїй роботі «Die Zusammenhänge zwischen Muttersprache, Denken und Handeln» (Зв'язок між рідною мовою, мисленням і діяльністю) Лео Вайсгербер увів термін «мовна картина світу».

У своїй праці «Рідна мова і формування духу» вчений вказував, що досвід репрезентується в картині світу. Для мовної картини світу важливі три явища,

тісно пов'язані між собою: людина – світ – мова. Людина відчуває світ, пізнає, розуміє, осмислює, інтерпретує, відображає. Образ світу виникає в різних актах світобачення, світосприймання. На основі розуміння індивідуальності та своєрідності мов і духовної унікальності було надано гіпотезу: здійснивши вплив і на психолінгвістику, і на перекладознавство. В основі гіпотези виокремлено категорії й відмінності, закодовані в одній мові. Вони не обов'язково наявні в іншій. Вивчення семантики і внутрішньої форми фразеологічної одиниці дозволяє через усвідомлення смислових і питомих орієнтацій, зафіксованих у них, встановити особливості світобачення народу. Також великий вклад зробили американські етнолінгвісти Е. Сепір та Б. Уорф. Фразеологізми відбивають когнітивну діяльність мовного колективу, їхні предствалення про світ. Вони відбивають мовну картину світу того чи іншого народу. Фразеологізми відображають глибину розуму народу. Однією з найголовніших характеристик, що ідентифікують та об'єднують етнос, була і залишається мова, яка увібрала в себе історичну пам'ять. Головним полем застосування мови в процесі етногенезу будь-якої нації є культура. Кожна мова не тільки відображає об'єктивний світ але й інтерпретує його по-своєму. Наприклад елементи, які у слов'янських мовах передаються словотвірними афіксами, у німецькій передаються основоскладанням. З цього погляду іменник – це розуміння будь-чого як субстанції: *Uns schwoll das Herz – Радість наповнила наші серця.*

Мовній картині світу притаманні біблеїзми. Вони відбиваються в свідомості. В романі наявні: *Jüdas Makkabäus – Єврейська голова; Erde und Himmel bebten – Здригалася земля й небо; Fällte salomonisches Urteil – ухвалив Соломонове рішення.* Національні-культурні компоненти в німецькій мові від української різняться. *1. Als hätte er die Seeschlange gesehen – Наче побачив смаленого вовка.* Іменник *die Seeschlange* в українській мові перекладається як смаленого вовка. В оригіналі це змія. Цей фразеологізм свідчить про неочікуваність. Спільним в німецькій та українській мові є ФО з компонентами природи. *Das Feld raste vorbei – Поле мчало мимо.* Обидва народи є працьовиті. Досить часто зустрічаються ФО не характерними своїми ознаками Німеччині: *Träumerische Kängurus haben auf der Straße nicht zu suchen – Замріяним кенгуру нема чого робити на вулиці.* Процес розуміння й аналізу фразеологізмів як мовних знаків національної культури – це шлях до пізнання менталітету народу. Національна специфіка ФО асоціюються з культурно-національними еталонами і стереотипами, які утворюють характерний для лінгвокультурної спільноти менталітет.

Континуум наявний в фразеологізмах. Категорія континууму є поняттям часу і простору. Сам термін означає безперервне утворення чогось,

тобто потік руху в часі і в просторі. Однак рух можливо проаналізувати тільки в тому випадку, якщо призупинити його. Таким чином, континуум — це послідовність фактів, подій, що розгортаються в часі і просторі, причому розгортання подій протікає не однаково. Автор, лише створює ілюзію тимчасових і просторових відносин. Як образ в художньому творі є типізацією живого прототипу, так час і простір представлені в ньому лише в своїх типових проявах. Наша свідомість шукає опору в реальному вияві тимчасового континууму. Розповідь у «Трьох товаришах» ведеться від імені тридцятирічного механіка та Роберта Локампа. З ним же пов'язана любовна лінія роману. Зі своєю коханою — Патріцією Гольман важкохворою Роберт познайомився в день свого народження на дорозі. У романі зображений розвиток їхньої любові на тлі економічної, політичної кризи в міжвоєнній Німеччині. Дія відбувається в Німеччині приблизно 1928 року. Далі описується життя трьох колишніх вояків, товаришів від часу Першої світової війни — Роберта Локампа, Отто Кестера і Готфріда Ленца. В романі зображується життя — смерть. *Das selige Grinsen erlosch* — Блаженна посмішка згасла. Досить значна кількість фразеологізмів утворює картину в якій національними компонентом є життя. Дослідження фразеології дозволяє виявити риси менталітету нації, що зумовлені особливостями світосприйняття, системою моралі та нормами цінностей. За терміном відомого вченого Чарльза Осгуда, «код» є знанням, яке породжує висловлювання, а з іншого, – розуміння думки, вираженої засобами мови. Мова є скарбницею національної культури народу. Як зазначав Бенжамін Уорф: ми повинні наші враження від зовнішнього світу в мові закарбувати.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Фразеологія виокремилась як лінгвістична дисципліна на початку ХХ ст. Основним джерелом творення і поповнення фразеологізмів є жива народна мова. Фразеологізми відбивають національну культуру. Культурологічна цінність залежить від того, що виступає в них в ролі національно-культурного компонента. Фразеологія вивчає семантичні, структурні, функціональні, комунікативні особливості фразеологічних одиниць. У 1909 році Шарль Баллі вперше виділив структурні та семантичні ознаки фразеологізмів. Головною особливістю семантики крилатих виразів є наявність у їхній семантичній структурі основного і додаткового змісту. В

крилатих висловах кожен компонент зберігає свою індивідуальну семантику. Морфологічною характеристикою фразеолексем є їх полілексичність.

У вітчизняному мовознавстві фразеологію досліджували: Олександр Молотков, Віктор Виноградов, Микола Коломієць, Анна Вежбицька. Кожна класифікаційна схема по-своєму допомагає з'ясувати природу фразеологічних одиниць, схарактеризувати особливості їх функціонування у мовній системі.

У класифікаціях Г. Бургера, В. Флейшера, Б. Вотяк спільним є виділення колокацій. Фразеологізми відображаються через дзеркало людських почуттів, сприймань та їх оцінок. В дослідженні ФО були використані методи: Метод фразеологічної ідентифікації, метод фразеологічної аплікації, метод семантичного диференціалу, аналізу й синтезу.

-Було розкрито явище лексикалізації фразеологізмів;

-подано діаграми фразеологічного матеріалу;

- використано набутки класичного мовознавства, а також структурної лінгвістики, зокрема, дистрибутивного аналізу;

- проаналізовано фразеологізми з огляду на єдність форми і значення (план вираження і план змісту);

-досліджено фразеологізми у мовному осередку.

- досліджено фразеологізми за допомогою стійкості на фразеологічному рівні;

-зроблено підрахунок частотності вживання ФО.

Академіку В. В. Виноградову належить семантична класифікація фразеологізмів. Залежно від того, наскільки сильним є переносне значення компонентів фразеологізму, вчений розподіляє їх на три типи: Фразеологічні зрощення; фразеологічні єдності; фразеологічні сполучення. В діаграмі використання частотності в ФО за семантичною класифікацією Віктора Виноградова: фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення набрали 40 %. Їхнє значення слів пов'язане із компонентами, які конкретизуються в зв'язку з іншими компонентами. В діаграмі за лексико-граматичною класифікацією Олександра Молоткова найбільший відсоток набрали ад'єктивні фразеологізми. Однакову кількість: іменникові та адвербіальні. В діаграмі використання частотності в ФО за лексико-семантичною класифікацією Барбари Вотяк. Найбільший відсоток набрали вислови — 60%. Вислови є вираженням почуттів, емоцій і тому є характерними для розмовної мови персонажів. Порівнюючи три класифікації було виявлено найбільше іменників: *das Leben, die Augen, das Mensch, das Meer, die Wolken, der Kopf*.

Підсумовуючи використання найуживанішого лексико-семантичного поля в ФО у класифікаціях В. Виноградова, О. Молоткова, Б. Вотяк, дійшли висновку, що за частотністю вживання на першому місці ФО на позначення характеру. Підсумовуючи використання трансформацій у фразеологізмах в романі «Три товариші» за лінгвістом Л. Бархударовим на першому місці — заміна; на другому місці — додавання; на третьому — опущення і на останньому

– перестановка. Досить ефективним для дослідження мовних картин світу є компонентний аналіз.

**Основні положення магістерської роботи викладено
у таких публікаціях автора:**

1. Антонова К. О. Порівняльний аналіз німецьких фразеологізмів українською мовою на матеріалі твору Гете «Фауст» / К. О. Антонова// Новітня філологія. – Миколаїв, 2019. –№54. С49–54.
2. Антонова К. О. Лексико-семантичні особливості фразеологізмів та їх відтворення в українському перекладі : тези доп. XXII всеукр. наук.-метод. конф. – Миколаїв, 2019. С57–58.

АНОТАЦІЯ

Антонова К. О. Лексико-семантичні особливості побутових фразеологізмів у романі Ерїха Марія Ремарка «Три Товариші» та їх відтворення в українському перекладі . – Рукопис.

Магістерська робота на здобуття ступеня магістра філології за спеціальністю 035-Філологія 035.043 – Германські мови та літератури (переклад включно), перша - німецька. – Чорноморський національний університет імені Петра Могили. м. – Миколаїв, 2020.

Магістерська робота присвячена аналізу класифікацій фразеологізмів, виявленню лексико-семантичних особливостей побутових фразеологізмів в романі Е. М. Ремарка «Три товариші» та способів їх перекладу українською мовою.

Фразеологія виокремилась як лінгвістична дисципліна на початку ХХ ст. Основним джерелом творення і поповнення фразеологізмів є жива народна мова. В дослідженні було розкрито явище лексикалізації фразеологізмів; подано діаграми фразеологічного матеріалу; використанно набутки структурної лінгвістики, зокрема дистрибутивного аналізу; було здійснено холістичний розгляд особливостей німецьких фразеологізмів; досліджено мовну картину світу, вплив фразеологізмів на ментальність; досліджено ФО за допомогою стійкості на фразеологічному рівні; зроблено підрахунок частотності вживання ФО.

Порівнюючи три класифікації було виявлено найбільше іменників: *das Leben, die Augen, das Mensch, das Meer, die Wolken, der Kopf*. Підсумовуючи використання найуживанішого лексико-семантичного поля в ФО у класифікаціях: В. Виноградова, О. Молоткова, Б. Вотяк. За частотністю

вживання на першому місці ФО на позначення характеру. Підсумовуючи використання трансформацій у фразеологізмах в романі «Три товариші» за лінгвістом Л. Бархударовим на першому місці - заміна. Отже, культурологічна цінність залежить від того, що виступає в них в ролі національно-культурного компонента. Фразеологізми відбивають національну культуру.

Ключові слова: фразеологізми, семантична класифікація, лексико-граматична класифікація, лексико-семантична класифікація, фразеологічна ідентифікація, семантичний диференціал, перекладацькі трансформації, холістичний розгляд, колокації, перекладацькі трансформації, концепт, мовна картина світу.

SUMMARY

Antonova K. O. Lexical and semantic peculiarities of every day phraseological units in the novel by E. M. Remark «Three comrades» and their reproduction in the Ukrainian translation. – Manuscript.

The thesis for the Master's Degree in Philology, speciality 035 – Philology 035.043 – German languages and literature (translation included) - German. Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2020.

The master's thesis is devoted to the analysis of the classifications of phraseological units, the identification of lexico-semantic peculiarities of everyday phraseological units in E. M. Remarque's novel «Three comrades» and their reproduction in the Ukrainian translation.

Phraseology stood out as a linguistic discipline in the early twentieth century. The main source of creation and replenishment of phraseological units is the folk speech. The study revealed the phenomenon of lexicalisation of phraseologisms; diagrams of phraseological material are presented; structural linguistics, including distribution analysis, has been used; a holistic review of the features of German phraseological units was carried out; the linguistic picture of the world and the influence of phraseological units on the mentality are investigated; investigated Ph.U using phraseological stability; the frequency of consumption of Ph.U has been calculated.

Comparing the three classifications, the following nouns have been identified more often : das Leben, die Augen, das Mensch, das Meer , die Wolken, der Kopf. Summarizing the use of the most commonly Ph.U used of lexical-semantic field in classifications: V. Vinogradov, O. Molotkov, B. Votyak. Ph.U for character designation have been in the first place the frequency of use. Summarizing the use of transformations in Ph.U in the novel «Three Comrades» by linguist L. Barkhudarov

replacement takes the first place. Thus, cultural value depends on a national and cultural component in them. Phraseological units reflect national culture.

Key words: phraseological units, semantic classification, lexico-grammatical classification, lexico-semantic classification, phraseological identification, semantic differential, translation transformations, holistic consideration, collocations, translation transformations, concept, linguistic picture of the world.